

Wynalazki przełomu XIX i XX wieku

Informacje wstępne:

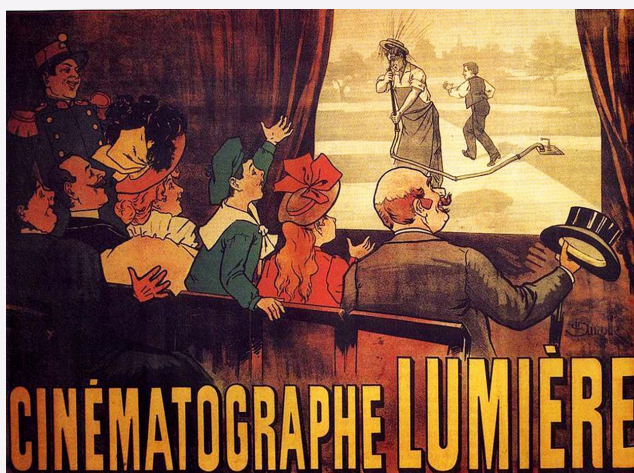
1. Wiek XIX nazywany jest wiekiem “pary i żelaza”. Dzieje się tak z powodu rewolucji przemysłowej, trwającej niemal cały wiek XIX. W tym okresie industrializacja obiegła niemal cały świat.
2. Do najlepiej rozwiniętych państw możemy zaliczyć - Wielką Brytanię, Niemcy, Francję, Stany Zjednoczone.
3. W drugiej połowie XIX wieku dochodzi do wynalezienia, skonstruowania maszyn i urządzeń, znanych i używanych do dzisiaj w dziedzinie komunikacji, elektryczności, medycynie i motoryzacji.

Do najważniejszych wynalazków zaliczamy:

Wynalazek/ odkrycie	Postać	Data
układ okresowy pierwiastków	Dymitrij Mendelejew	1869 r.
szczepionka przeciw wściekliznie	Ludwik Pasteur	1885 r.
polon i rad	Maria Skłodowska-Curie	1898 r.
dynamit	Alfred Nobel	1866 r.
telefon	Aleksander Graham Bell	1876 r.
żarówka	Thomas Alva Edison	1879 r.
kinematograf	bracia Lumiere	1895 r.

Zastanów się, do jakich dwóch wynalazków odwołują się poniższe ilustracje?

Narodziny kultury masowej. Przemiany obyczajowe

Informacje wstępne:

1. Okres trwający od zakończenia wojny francusko-pruskiej do wybuchu I wojny światowej, jest nazywany czasem *la belle époque*, czyli *pięknej epoki*. Poza zmianami w gałęziach przemysłu, doszło także do szeregu przemian cywilizacyjnych.
2. Wszechobecny postęp widoczny był głównie w:
 - o **dziedzinie technicznej** (wyposażenie domu produkowane w fabrykach, lampy elektryczne),
 - o **dziedzinie higieny i medycyny** (kuracje wodami mineralnymi, upowszechnienie kanalizacji, wodociągi, popularność kurortów leczniczych, rozwój sportu),
 - o **ubiorze** (produkcja ubrań staje się masowa, tańsza, kobiety coraz chętniej zaczynają ubierać spodnie - uważane do tej pory za symbol męski),
 - o **dziedzinie obyczajowej** (popularność kawiarni, przechadzki po parkach, popularność wycieczek i turystyki).
3. Jednym z symboli postępu jest słynny statek Titanic. Był on największym i najnowocześniejszym statkiem pasażerskim z początku XX wieku. Zatonął na skutek zderzenia z górą lodową w 1912 r.
4. Elementem postępu jest także kwestia rozwoju ruchu kobiecego. Na początku XX wieku coraz popularniejszy staje się ruch **sufrażystek** (od angielskiego słowa suffrage - głosować). Kobiety związane z ruchem postulowały rozszerzenie praw wyborczych na kobiety i szeroko pojęte równouprawnienie społeczne.

 Zastanów się, w jaki sposób przedstawiona karykatura ośmiesza ruch sufrażystek?

Jakiego wydarzenia dotyczy artykuł gazety, znajdujący się na ilustracji po prawej stronie?

Rewolucja 1905 roku w Rosji i w zaborze rosyjskim

Jaka była sytuacja w Rosji na początku XX wieku?

1. Najprościej mówiąc - bardzo zła - spadły płace i zatrudnienie, wzrastają ceny produktów i wybuchają strajki. Niepokoje ogarnęły także wieś.
2. Aby odwrócić uwagę zbuntowanego ludu, rosyjskie władze podjęły decyzję o rozpoczęciu wojny z Japonią w latach 1904 – 1905, która jednak okazała się być przegrana i spowodowała tylko zwiększenie niezadowolenia.
3. Przesilenie nastąpiło w niedzielę 22 stycznia 1905r. – „krwawa niedziela” – rozkaz otworzenia ognia do demonstrujących robotników Petersburgu. Zginęło wówczas prawie 1000 manifestujących.
4. W większości ośrodków przemysłowych Rosji wybuchają masowe strajki.

Cechy charakterystyczne rewolucji:

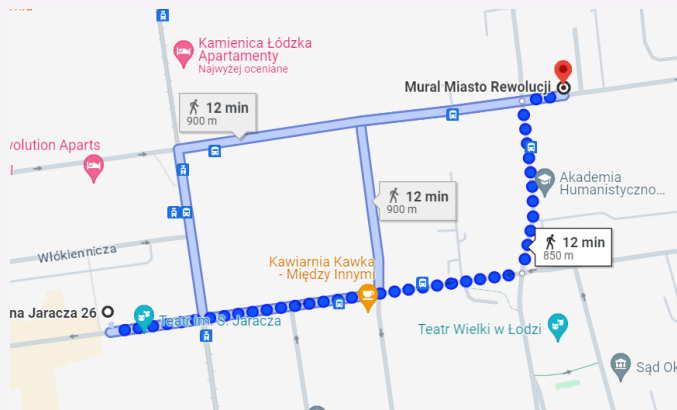
1. Pod koniec stycznia 1905r. odbył się strajk powszechny. Wzięło w nim udział ok. 400 tys. osób. Postulaty miały charakter polityczny i socjalny. Trwał do połowy lutego 1905r.
2. Protest objął także szkoły, gdzie domagano się polonizacji oświaty, bezpłatnej edukacji, zniesienia dyskryminacji ze względu na wyznanie i stan społeczny.
3. Ogólnie w latach 1905 – 1906 odbyło się 7 tysięcy strajków, demonstracji i innych wystąpień. Wzięło w nich udział 1,3 mln osób
4. Rewolucja 1905 r. wybuchła także na terenach polskich. Protestowały główne miasta przemysłowe - Warszawa i oczywiście Łódź.
5. Główne postulaty (marzenia, pragnienia) - reformy polityczne, ośmiogodzinny czas pracy i podwyżki płac.

Skutki rewolucji

1. Złagodzenie cenzury,
2. Ograniczona wolność zgromadzeń i stowarzyszeń,
3. Poprawa warunków pracy,

Znajdź poniższy mural stworzony w celu upamiętnienia rewolucji 1905 r.

I wojna światowa

Sytuacja w Europie przed wybuchem I wojny światowej

1. Dochodzi do eskalacji napięcia między europejskimi mocarstwami.
2. W 1908 r. monarchia habsburska dokonała aneksji Bośni i Hercegowiny.
3. Przedmiotem konfliktu niemiecko- francuskiego były Alzacja i Lotaryngia. **TO NIE WYSPY!** Sprawdź na mapie!
4. Austria i Rosja rywalizowały o wpływy na Bałkanach ("kocioł bałkański") i Bliskim Wschodzie.
5. Włączenie się Niemiec – nieco spóźnione – do współzawodnictwa kolonialnego. Największym imperium kolonialnym była wtedy Anglia.
6. W dniu 28 czerwca 1914 r. w Sarajewie bośniacki Serb Gavrilo Princip zastrzelił następcę tronu Austro-Węgier arcyksięcia Franciszka Ferdynanda i jego żonę Zofię. Wydarzenie to stało się bezpośrednią przyczyną wybuchu I wojny światowej.

Kto, gdzie rządzi?

1. Rosja - Mikołaj II
2. Niemcy - Wilhelm II
3. Austro-Węgry - Franciszek Józef.

Entente cordiale - serdeczne porozumienie

1. To sojusz zawarty w 1904 r. między Francją a Wielką Brytanią.

Sojusze wojskowe w czasie trwania I wojny światowej:

1. Trójporozumienie:

- Inaczej nazywamy ich **ententą**.
- Skład: Rosja, Wielka Brytania, Francja.
- W 1917 r. w Rosji wybucha rewolucja bolszewicka. Od tego czasu jej zaangażowanie w wojnie zanika. Ostateczny pokój z Niemcami i Austro-Węgrami zostanie zawarty w Brześciu Litewskim w marcu 1918 r.
- W 1917 r. po stronie trójporozumienia walczyć będą Stany Zjednoczone.
- W 1915 r. po stronie trójporozumienia opowiedzą się Włochy, które wcześniej tworzyły trójprzymierze.

2. Trójprzymierze:

- Sojusz tworzony przez Niemcy, Austro-Węgry i Włochy (do roku 1915),
- Później po stronie trójprzymierza będą działały też Turcja i Bułgaria.
- Sojusz ten znajduje się w gorszym położeniu pod względem terytorialnym - państwa trójprzymierza są okalane przez państwa ententy.
- Przegrali I wojnę światową.

Państwa europejskie w czasie trwania I wojny światowej.

Jak wyglądała sytuacja na frontach?

FRONT ZACHODNI

- **Plan Schlieffena** – plan Niemiec zakładający pokonanie Francuzów w 6 tygodni i przerzucenie całości sił na wschód, zanim Rosja zdoła uderzyć na Rzeszę. Kluczowe było odcięcie Francji od portów nad Morzem Północnym w celu utrudnienia Wielkiej Brytanii wsparcia sojuszników.
- Niemcy przekraczają granicę Belgii (neutralnej w konflikcie) – Belgowie niespodziewanie nie zamierzają się poddać, stawiają agresorom zacięty opór. Niemcy w odpowiedzi dopuszczają się licznych okrucieństw .
- Równoległe wojska francuskie zajmują Alzację i Lotaryngię, jednak muszą się odwrócić z powodu armii cesarskiej, która przekroczyła granice Francji i parła na zachód.
- 5-9 września 1914r. kontratak nad rzeką Marną, przekreśla niemieckie plany o błyskawicznej wojnie.
- Na froncie zachodnim niemal do końca wojny toczą się **walki pozycyjne**, zmierzające do wykrwawienia wojsk i wyczerpania zasobów przeciwnika.

Najważniejsze bitwy :

- Verdun - Bitwa trwała blisko rok. Jej celem było wykrwawienie armii francuskiej, poprzez zadanie przeciwnikowi największych możliwych strat.
- Ypres - Niemcy pierwszy raz używają broni chemicznej, która wywołuje chaos i panikę wśród Brytyjczyków.
- Bitwa nad Sommą - Anglicy i Francuzi wykorzystują przeciw Niemcom czołgi – użyte pierwszy raz. Niestety nie przynoszą one spodziewanego sukcesu, z powodu nieumiejętnego wykorzystania.

FRONT WSCHODNI

1. Rosjanie wykazują się zorganizowaniem i już 7 sierpnia 1914r. armia rosyjska atakuje Prusy Wschodnie (niemieckie dowództwo przerzuca tam siły z zachodniego frontu).
2. Bitwa pod **Tannenbergiem** - klęska Rosjan. Dowódca tej armii Aleksander Samsonow, popełnia samobójstwo z powodu druzgocącej porażki.
3. Zmagania na tym froncie to **wojna manewrowa** – duża dynamika działań, brak ciągłych frontów, gwałtowność zmian sytuacji i wysokie tempo prowadzonych działań na dużych przestrzeniach.

Rok 1917 - kwestia Rosji i Stanów Zjednoczonych

Stany Zjednoczone:

1. W marcu 1915 Niemcy rozpoczynają nieograniczoną wojnę podwodną – ataki bez ostrzeżenia, nawet jednostki państw neutralnych, napotkane w strefie objętej blokadą.
2. W maju 1915r. został zatopiony statek pasażerski „Lusitania”, w wyniku czego umiera 1200 pasażerów.
3. Szybkie przystąpienie USA do wojny, a także zastosowane skutecznych sposobów walki z U – bootami, udaremniło niemieckie plany działań podwodnych.
4. Do tej pory najważniejszą doktryną polityki Ameryki był izolacjonizm, za neutralnością przemawiały względy ekonomiczne. Handel w tamtych czasach przynosił ogromne zyski.
5. Przed 1917 r. Amerykanie walczyli w I wojnie światowej jedynie jako ochotnicy np. wolontariusze pracujący w Czerwonym Krzyżu.
6. Jesienią 1917 r. przybywa armia USA. Wkroczenie tej armii nastąpiło w chwili decydującej o losach wojny.
7. W styczniu 1918r. Thomas Woodrow Wilson, ogłasza orędzie zawierające 14 punktów, na których ma opierać się powojenny ład.

Rosja:

1. W Rosji trwa napięta sytuacja od czasów rewolucji 1905r.
2. W armii szerzyły się dezercje i pogarszała się dyscyplina. Władza nie potrafiła nad tym zapanować. Dodatkowo trwały protesty robotników.
3. Pod koniec 1916 r. zarówno arystokracja, robotnicy jak i chłopci dążyli do obalenia cara Mikołaja II.
4. W lutym 1917 r. wybucha w Rosji rewolucja lutowa:
 - W protestach uczestniczą setki tysięcy robotników.
 - W obliczu tych wydarzeń car abdykuje, na rzecz swojego brata, który również zrzeka się korony. Wówczas władze zyskuje Rząd Tymczasowy.
5. Zmianę ustroju w Rosji przyjęto w państwach ententy z zadowoleniem, gdyż wierzono, że dzięki modernizacji, skuteczniej zagrozi państwu centralnym. Niemcy uważali, że od tej pory Rosja będzie zajęta sprawami wewnętrznymi i przestanie angażować się w wojnę.
6. Niemiecki wywiad wysłał do Rosji emigracyjnych działaczy bolszewickich z Włodzimierzem Leninem na czele, aby zdestabilizować państwo rosyjskie.
7. W kwietniu 1917r. Lenin przybywa do Rosji.
8. W październiku 1917 r. wybucha rewolucja październikowa.
 - Bolszewicy opanowują wówczas najbardziej strategiczne miejsca oraz zajmują Pałac Zimowy – siedzibę Rządu Tymczasowego, aresztowali ministrów. Przejmują oni władzę w stolicy Rosji.

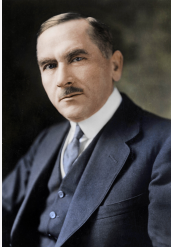
Koniec wojny

11 listopada 1918r. podpisano układ rozejmowy w Compiègne. Według niego Niemcy:

- Musieli natychmiast rozpocząć ewakuację poza przedwojenne granice,
- Musieli przekazać Francji Alzację i Lotaryngię,
- Musieli wydać zwycięzcom wszystkie samoloty, okręty podwodne, większość artylerii i broni maszynowej.
- Musieli zwolnić jeńców wojennych.

I wojna światowa - sprawa polska

I wojna światowa dawała Polakom nadzieje na zdobycie niepodległości. Polscy politycy zastanawiali się, którą ze stron poprzeć, aby osiągnąć największe korzyści dla naszego państwa. Wyróżniamy w tym okresie dwie główne orientacje polityczne.

Orientacja prorosyjska	Orientacja proaustriacka
Orientacja reprezentowana przez ruch narodowy. Uważają, że głównym wrogiem Polaków są Niemcy - silne gospodarczo i militarnie. W razie wojny z Niemcami Rosja będzie potrzebowała pomocy Polaków. To powinno otworzyć drogę do niepodległości.	Reprezentowana przez polityków galicyjskich. Liczono, że cesarz przekształci monarchię dualistyczną w trójlistyczną: Austro-Węgry-Polskę, a w przyszłości uda się osiągnąć niepodległość. Piłsudski uważał, że Polacy powinni wystąpić przeciwko Rosji.
Przedstawiciel: Roman Dmowski	Przedstawiciel: Józef Piłsudski
	

1. I wojna światowa była dla Polaków walką bratobójczą. Wynikało to z faktu, że mocarstwa zaborcze mobilizowały do swoich armii Polaków zamieszkujących w konkretnych zaborach.
2. Ważną formacją wojskową były **Legiony Polskie**. Składały się one z trzech brygad i liczyły około 25 tys. żołnierzy. Walczyli przeciwko Rosji. Dowódcą I Brygady Legionów był Józef Piłsudski.
3. Po wybuchu wojny Józef Piłsudski podjął próbę wywołania powstania narodowego na zapleczu wojsk rosyjskich. 6 sierpnia 1914 roku oddziały strzeleckie dowodzone przez Piłsudskiego, na czele z **I kompanią kadrową**, wkroczyły na ziemię kielecką. Reakcją ludzi była obojętność.
4. W 1914 roku Piłsudski zainicjował tworzenie Polskiej Organizacji Wojskowej - POW.
5. Po krwawych walkach z Rosją zarówno Niemcy jak i Austro-Węgry potrzebowały nowych rekrutów. Z tego powodu pojawiła się koncepcja wydania wspólnego manifestu, w którym Wilhelm II i Franciszek Józef zapowiedzieli utworzenie państwa polskiego - tzw. **Akt 5 listopada**. Znalazły się w nim ogólne sformułowania o autonomii, konstytucji i dziedzicznej monarchii.
6. Jasna deklaracja wsparcia dla sprawy polskiej pojawiła się ze strony Stanów Zjednoczonych. Prezydent USA - Thomas Woodrow Wilson w 1918 r. ogłosił **14 punktów**, w których zawarł wizję Europy po wojnie. Jeden z punktów odnosił się do niepodległej Polski.
7. Data kończąca I wojnę światową, jest także uważana za datę odzyskania niepodległości przez Polskę - jest to 11 listopada 1918 r. Dziś obchodzimy wtedy Narodowe Święto Niepodległości.

Poznane przez nas symbole pomocne przy odczytywaniu karukatur

1. Wuj Sam - dziadek w cylindrze. Symbol Stanów Zjednoczonych.
2. Kogut galijski - symbol Francji.
3. Pikielhauba - niemiecki hełm.
4. Czapka frygijska - symbol Francji, symbol wolności.